

Miljö- och byggnämnden

På grund av personuppgiftsplagen (PUL) är vissa personuppgifter borttagna (kryssade) i de ärenden som handlar om myndighetsutövning.

Mob § 105

2017/0927-0930

Yttrande om fördjupad beskrivning av kulturmiljö av riksintresse, Toftaholm, Bolmsö Kyrkby, Lida-Husaby och Tjust

Beslut

Miljö- och byggnämnden föreslår att kommunsstyrelsen lämnar följande yttrande:

Gemensamt för alla riksintresseområden

Ljungby kommun anser att de fördjupade beskrivningarna är av stort värde som kunskapsunderlag vid rådgivning och tillståndsgivning. Föreslagna ändringar i riksintressebeskrivningarna är i huvudsak bra formulerade och ger en tydligare beskrivning av de regionala och rumsliga sambanden för området.

De fördjupade beskrivningarna behandlar riksintresseområden som har mycket gemensamt, men ändå finns det skillnader i upplägg och i textavsnitten om bland annat utgångspunkt, regional skala, historik och fysiska uttryck åt mellan dem. En samordning av upplägg och innehåll bör göras för att förtydliga och förenkla användningen av riksintressebeskrivningarna. Vissa faktadelar eller textbeskrivningar kan förtydligas eller fördjupas, vilket i flera fall kan ske genom att de olika fördjupade beskrivningarna "lånar" av varandra. Bland annat är faktatexten i avsnitten om utgångspunkterna bättre för Toftaholm än för riksintressena på Bolmsö och bör kunna användas även i övriga riksintressens fördjupade beskrivningar.

För alla riksintressena nämns att fortsatt fornvård är grundläggande för att miljöerna ska vara syn- och upplevelsebara. Det skulle här behövas ett förtydligande om vad som ingår i begreppet fornvård, främst vad gäller vikten av upprätthållande av det öppna landskapet och betydelsen av ett fortsatt jordbruk. Vidare är det viktigt att definiera hur fornvården ska ordnas, var den ska ske och vem som ansvarar för den.

Efter att länsstyrelsen presenterade de aktuella riksintresseområden i Ljungby i mars 2016 har de fördjupade beskrivningarna kompletterats med varsitt avsnitt om landskapsbild och visuella samband. Det är aspekter som är viktig i områden med öppet landskap, varför det är positivt att deras betydelse nu lyfts upp för alla aktuella riksintressen.

Informationsskyltarna vid fornlämningsområdena och ansvaret för att sköta dem bör ses över.

Miljö- och byggnämnden

På grund av personuppgiftsplagen (PUL) är vissa personuppgifter borttagna (kryssade) i de ärenden som handlar om myndighetsutövning.

En samordning behöver ske bland annat vad gäller innehåll, utformning och placering. Det är viktigt att texten är tillgänglig och lättförståelig för alla besökare. Om det skulle tas ett gemensamt grepp på kulturmiljöerna i Lagadalen eller på Bolmsö bör informationen på skyltarna samordnas.

Specifikt för riksintresset för Toftaholm

Den fördjupade beskrivningen av Toftaholm har till vissa delar en vinkling mot riksintresseområdets militärhistoria, vilket kan göra att beskrivningen av området blir något skev och helhetsbilden får stryka på foten. Militärhistorien är visserligen intressant och specifik för platsen, men området är samtidigt så komplext att det enbart är en del av helheten. För att helhetsbilden ska lyftas fram behöver textens innehåll, struktur och ordning ses över – främst i beskrivningarna av miljöns riksintressanta värde och de fysiska uttrycken i landskapet samt i förslaget till ny riksintressebeskrivning. I beskrivningen av fysiska uttryck gör vidare indelningen i två underrubriker att läsningen får en vinkling mot militärhistorien. Avsnittet om andra riksintressanta militärhistoriska miljöer ger inte så mycket nytt till beskrivningen av Toftaholm, utan har snarare formen av ett ”debattinlägg”.

Att lyfta fram militärhistorien som beskrivs i förra stycket kan vara ett sätt att marknadsföra Toftaholm som besöksmål. Eftersom begreppet riksintresse har ett annat bredare syfte är troligen inte riksintresset rätt forum för sådan marknadsföring. Däremot borde en marknadsföring Toftaholm som militärhistoriskt besöksmål, gärna i kombination med andra liknande miljöer, kunna locka en viss grupp av besökare.

Riksintresset Toftaholm föreslås utökas norrut och söderut samt med Danaborg vid Vidösterns sydspets. Utökningarna är välgrundade och kan motiveras med att borglämningar och platser med tradition kan inkluderas i riksintresset. Frågan är dock hur ett geografiskt uppdelat riksintresse med en ”satellit” i Danaborg fungerar och hur det tydliggörs att även Danaborg ingår. Kartmaterialet behöver även kompletteras med en in zoomning på Danaborg för att detaljer där ska synas.

I de fördjupade beskrivningar för riksintresseområdena Hallsjö och Össlöv-Trotteslöv-Fallnaveka som togs fram 2015 lyftes frågan om att det regionala perspektivet för Lagadalen borde utredas vidare, i första hand mellan Vidöstern och Hamneda. Kulturmiljöerna i detta område har mycket gemensamt vad gäller historiken som kommunikationsstråk och de speciella miljöerna som är kopplade till den funktionen. Ljungby kommun har ställt sig positiva till en sådan utredning, som skulle lyfta det regionala perspektivet och Lagadalens långa gemensamma historia och likartade fysiska uttryck. Även riksintresset för Toftaholm bör ingå i ett sådant utredningsområde.

Miljö- och byggnämnden

På grund av personuppgiftsplagen (PUL) är vissa personuppgifter borttagna (kryssade) i de ärenden som handlar om myndighetsutövning.

Toftaholm omfattas av såväl riksintresse för kulturmiljö, naturvård och friluftsliv som av naturreservat. Området har alltså stora värden kopplade till alla dessa intressen. De olika skyddsformerna har liknande men inte identisk avgränsning. Områdets natur- och kulturmiljövärden är kopplade till varandra, då områdets naturvärden till stor del är en följd av människans kontinuerliga hävd av kulturlandskapet. I september 2016 skickades naturreservatet Toftaholm på remiss. Det presenterade materialet beskriver på ett bra sätt områdets naturvärden och hur de kan bevaras och utvecklas. Beskrivningarna av naturreservatet respektive riksintresset för kulturmiljövård har, trots att de omfattar samma område och delvis lyfter samma frågor, klart olika innehåll. Detta gör att det blir frågetecken kring hur natur- och kulturvärdena samordnas, prioriteras, beskrivs och avgränsas inbördes. En tydligare helhetsbild av området med naturen och människans gemensamma historia och nutid efterfrågas därför.

I avsnittet med riktlinjer finns vissa otydligheter inom vilket område riktlinjerna gäller. För Danaborgs och Tofta skans anges att bebyggelse/verksamheter som inkräktar på utblickarna över landskapet kan medföra risk för påtaglig skada på riksintresset, men inte om det berör både områdena i och utanför riksintresset. Vad gäller de sägenomspunna platserna sägs att bebyggelse/verksamheter som innebär att platserna inte längre kan uppfattas riskera att medföra påtaglig skada – här behövs tydligare definiering av de sägenomspunna platserna och deras skyddszon för att inte i onödan förhindra ny bebyggelse. På liknande sätt behöver det förtydligas om riktlinjerna för utgrävning till forskning samt överföring av jordbruksmark till exempel skogsmark eller bebyggelse gäller hela riksintresseområdet eller om de enbart berör ett avgränsat område.

Riksintressebeskrivningen för Toftaholm saknar jämfört med övriga riksintressen vissa textavsnitt – närmare bestämt en faktaruta om järnåldersgravfält i avsnittet om den regionala skalan och en text med en särskild bedömning om lämplig skyddsform. I avsnittet ”Den regionala skalan” är även rubriksättningen och innehållet annorlunda för Toftaholm än för övriga riksintressebeskrivningar.

Kartmaterialet behöver slutligen kompletteras med kartor i avsnittet om den lokala skalan som visar översikt, detaljer och historik.

Specifikt för de tre riksintressena på Bolmsö

Länsstyrelsen ger för riksintresseområdena Tjust och Lida-Husaby två alternativ för områdenas framtid – antingen att riksintressetexten och/eller riksintresseavgränsningen ses över eller att riksintressena avskaffas. Det är i den fördjupade beskrivningen inte tydligt vad ett avskaffande av riksintressena skulle innebära eller vilket alternativ länsstyrelsen föreslår. För att kommunen ska kunna bidra i en diskussion om riksintressenas framtid behöver de olika alternativen förtydligas.

Miljö- och byggnämnden

På grund av personuppgiftsplagen (PUL) är vissa personuppgifter borttagna (kryssade) i de ärenden som handlar om myndighetsutövning.

Om man vill lyfta fram Bolmsös gemensamma historia skulle ett alternativ kunna vara att ta ett större grepp på kulturmiljöerna på Bolmsö och deras långa gemensamma historia.

Beskrivningen av Bolmsös historia i avsnitten om den regionala skalan och bygdeskalan är intressant att ta del av. I vissa fall nämns detaljer som hade behövt en vidare förklaring – vad innebär det till exempel att Bolmsö kan ha varit Finnvedens motsvarighet till vad Visingsö var för Götaland och vilken betydelse hade det på landskapet att det var vanligt med getter på Bolmsö på 1500-talet?

Avsnittet om bygdeskalan är i den fördjupade beskrivningen för Tjust riksintresse något mer omfattande och inkluderar bland annat tydligare textavsnitt om Bolmsös funktion som Finnvedens centrum och arkeologiska undersökningar på tidigt 1900-tal samt kartor som visar utbredning av byar, ägor och gravfält på Bolmsö. Detta är material som även kan användas för Bolmsö kyrkby och Lida-Husaby.

Gårdsmiljöerna anges för Bolmsö kyrkby som en del av riksintressets fysiska uttryck i landskapet. Även om de tre områdena på Bolmsö har likartad historia och landskapsbild finns inte gårdsmiljöerna med i beskrivningen av de fysiska uttrycken i landskapet för Lida-Husaby och Tjust.

För Bolmsö kyrkby finns det flera riktlinjer som hanterar möjligheten till ny bebyggelse, där användningen av olika områdesbegrepp som bland annat kyrkbyn och kyrkomiljön gör det otydligt var det egentligen är lämpligt med nybyggnation.

Vissa förtydliganden behöver göras i materialet. För Bolmsö kyrkby behöver fornlämningarnas plats och antal förtydligas och skifteskartan förses med teckenförklaring. För Lida-Husaby finns det ett behov av förtydligande av topografibeskrivningarna och de tre rösenas placering.

Sammanfattning av ärendet

Länsstyrelsen i Kronobergs län arbetar sedan 2008 med att förbättra informationen kring länets kulturmiljöer av riksintresse. Flera intervjuundersökningar har genomförts med länets kommuner angående hanteringen av dessa områden. Undersökningarna visar att kommunerna generellt upplever svårigheter i samband med planering inom kulturmiljöer av riksintresse. Det efterfrågas därför ett förtydligande av riksintressets motivering, värdekärnor och avgränsning. Genom intervjuundersökningar upprättades även en prioriteringslista över länets riksintressen efter exploateringstryck.

Miljö- och byggnämnden

På grund av personuppgiftsplagen (PUL) är vissa personuppgifter borttagna (kryssade) i de ärenden som handlar om myndighetsutövning.

I Ljungby kommun finns åtta kulturmiljöer av riksintresse. Länsstyrelsen skickar nu fördjupade beskrivningar för de fyra kvarvarande riksintresseområden på remiss till kommunen. De aktuella områdena är Toftaholm, Bolmsö kyrkby, Lida-Husaby och Tjust.

I mars 2016 presenterade länsstyrelsen de framtagna fördjupade beskrivningarna för politiker och tjänstemän på ett möte i Ljungby kommun som en del i en dialog mellan länsstyrelse och kommun. Vissa nya frågeställningar kring riksintressena har uppkommit i samband med arbetet, vilket har påverkat delar av innehållet i rapporterna.

Miljö- och byggnämndens arbetsutskott fick en muntlig presentation av förslag till yttrande och lämnade förslag till beslut utan något förslag.

Upplysningar

Länsstyrelsens ärendenummer:
436-2315-2017 - Tjust
436-2320-2017 - Lida-Husaby
436-2323-2017 - Bolmsö kyrkby
436-2324-2017 - Toftaholm

Skickas till

Kommunledningsförvaltningen